
Bästa vänner

Förtrogna flickor på upptäcktsfärd i livet¹

AV HELENA WULFF

*d*en växande antropologiska och sociologiska litteraturen om flickor har i någon mån behandlat vänskap i flickgrupper, men inte särskilt ingående den intima, uteslutande dyadiska länken mellan bästa vänner. Aapola (1992a, 1992b)² är ett undantag, och författare som Dahlgren (1977: 33—48) och Sørensen (1986:35—36) tar också upp den. Det är en länk som har en speciell innebörd för flickorna själva; den står framför allt för gemensamma hemligheter och upplevelser av spännande händelser tillsammans. Så var det i alla fall i en etniskt blandad grupp yngre tonårsflickor som jag studerade i London i början av 1980-talet (Wulff 1988). Här är mitt syfte att beskriva hur dessa flickor valde bästa vänner och att analysera vidare vad bästa vänskap betydde för dem. Jag kommer alltså att kartlägga läskarna och lyfta fram deras kulturella innebörd, som i det här fallet kan knytas till frågor om ålder, genus och klass, men också etnicitet.

Jag anknyter till den teoretiska inriktning inom antropologin där kulturell innebörd betraktas som formad i kommunikation mellan människor. Eftersom kultur är ett socialt fenomen behövs det åtminstone två personer, en dyad för att den ska uppstå (Hannerz 1992:68—69). Därmed inte sagt att dyader utgör helt avskärmade enheter,

isolerade från andra människor; de är i högsta grad påverkade av idéer långt bortifrån såväl som i närheten av dem och de har också inflytande över vad som pågår runt omkring dem.

Att välja bästa vän

Flickorna i den etniskt blandade gruppen var mellan 13 och 16 år gamla, och gick fortfarande i skolan. De bodde i en arbetarklassförort i södra London. I stort sett alla deras föräldrar, svarta såväl som vita, var invandrare från Västindien, Nordamerika och Europa. Av en slump var det tio svarta och tio vita flickor i gruppen. De umgicks mest på en flickklubb, men också i ett gathörn, i skolan och hemma hos varandra (Wulff 1988). I resonemang om intim vänskap betonas ofta det privata och det personliga (Paine 1974; Jerome 1984). Vänskap, i synnerhet nära vänskap, tenderar att betraktas som en frivillig och förvärvad relation (Du Bois 1974; Paine *ibid.*; McCall 1970; Jerrome *ibid.*), men Allan (1989) anger ett antal begränsningar när det gäller hur vänskap formas av vilka klass och genus är de mest påtagliga faktorerna i det här sammanhanget. Och ändå, nära vänskap är en informell social relation. Det kan t.o.m. vara ett ideal för västerländska unga tonårsflickor att ha bästa vänner. Men flickor som misslyckas

med att skaffa sig bästa vänner, aldrig erbjuds bästa vänskaper, förlorar sina bästa vänner eller (av individualistiska skäl) inte bryr sig om bästa vänskaper riskerar i alla fall inte att utsättas för stigmatisering eller andra sanktioner. Det betraktas inte som en anomali att växa upp utan bästa vänner.

Flickorna i min studie³ begränsades i sina val av bästa vänner av ålder, genus och klass, och i någon mån av sin etnicitet. De föredrog varandra i den etniskt blandade gruppen som vänner, men när det gällde bästa vänner drogs de flesta flickorna till sin egen hudfärg (vilket naturligtvis kan ha varit mer eller mindre tillfälligt eftersom mitt urval är förhållandevis litet). Bara en svart flicka, av nigeriansk härkomst som bodde med sina vita fosterföräldrar, hade en vit bästa vän. Men hon var inte medlem av gruppen, hon bodde långt bort i en annan förort och träffade knappast alls de andra flickorna. En nära och långvarig personlig erfarenhet av den andra hudfärgen genom fosterföräldrar, nära vänner till ens föräldrar eller äldre syskon, eller en svart och en vit förälder kan förklara att man väljer bästa vän med annan hudfärg, eller helt enkelt en slumpmässig ömsesidig tillgivenhet. Men de flesta bästa vänskaper i förorten var inte etniskt blandade, det var inte heller majoriteten av övriga relationer mellan flick- och pojkvänner och mellan makar.

När det gäller klass, definierad av de arbeten som flickornas föräldrar⁴ hade, var de flesta fäderna kroppsarbetare, snickare eller förmän medan mödrarna hade service- eller vårdyrken; många var kassörskor eller sjuksköterskor. (Praktiskt taget alla flickornas föräldrar hade arbeten.) Det var i stort sett ingen skillnad mellan svarta och vita föräldrars klasstillhörighet, och flickorna höll sig till sin klassnivå i sina bästa vänskaper. Så var ett bästa vänpar döttrar till en snickare och en kypare, ett annat var döttrar till en ensamstående mor som arbetade som sjuk-

sköterska och en järnvägsarbetare, och två fabriksarbeters döttrar var bästa vänner osv. Det fanns inte särskilt många flickor i förorten som hade en helt annan klassposition; det fanns några som var döttrar till lägre tjänstemän eller vars fäder hade egna småföretag. En av dem hade svårigheter både att få vänner och bästa vänner. Hon betraktades som "snobbig" ("posh") av de andra flickorna.

Vännerna i gruppen var viktiga för flickorna, en del lite mer än andra (det fanns också en och annan fiendskap), men den allra intressantaste och mest givande länken var bästa vänskapen. Alla hade nu inte en sådan, åtminstone inte hela tiden under de femton månader som jag tillbringade med flickorna. Men jag observerade och hörde i intervjuer talas om sammanlagt arton bästa vänskaper bland flickorna i gruppen, av vilka sex var ömsesidiga; tre mellan svarta flickor och tre mellan vita flickor. Det fanns en osymmetrisk bästa vänskap, en svart flicka sa till mig att hon var bästa vän med en annan svart flicka, som i sin tur var upptagen av en bästa vänskap med ytterligare en annan flicka i gruppen. Sex av flickorna hade bästa vänner utanför gruppen, bara en av dem bodde i förorten. Två av flickorna hävdade att de hade två bästa vänskaper, men inga av dem var ömsesidiga. Tanken att ha två bästa vänner samtidigt var för övrigt en motsäggelse, eftersom bästa vänskaper bara kunde bestå av två personer enligt de andra flickorna (och de här flickorna tenderade att halka in i singularis när jag bad dem att förklara vad bästa vänskap innebar). Dessutom var bästa vänner definitionsmässigt flickor, vilket bara en flicka, en svart flicka av jamaikanskt ursprung ignorerade. Min tolkning är att hon inte hade lyckats hitta någon flicka som ville vara hennes bästa vän. I stället talade hon om sin pojkkusin (som bodde i en annan förort) som sin bästa vän. De var lika gamla och träffades på söndagarna hos

*En av de vita flickorna, som var tretton år, ritade den här teckningen för att illustrera hur hon föreställde sig ett bästa vänpar.
Det är tydligt att det var viktigt att bästa vänner var så lika varandra som möjligt.*

sin mormor på släktsammankomster. (Jag återkommer till frågan om släktskap kontra vänskap.) Flickorna var vidare helt på det klara med vissa normer för bästa vänskapsuppförande, som att en bästa vän förväntades tillbringa mer tid tillsammans med sin bästa vän än med någon annan flicka, hålla hemligheter inom bästa vänenheten och avhålla sig från spännande upptåg med någon annan flicka.

Flickorna hade träffat sina bästa vänner i skolan, en del redan på lågstadiet, och de flesta gick i samma klass. Klubben och gathörnet hade också blivit viktiga arenor när det gällde att etablera bästa vänskaper. De varade alltifrån ett par veckor till fem eller sex år, genomsnittet låg någonstans runt två år. Ett av bästa vänparen hade precis blivit sams igen efter ett stort gräl, som hade lett till att de inte träffades under en tid. Bästa vänmönstret ändrade sig följaktligen över tid. När en av de svarta flickorna flyttade till sin far i Nigeria föll hennes bästa vän ner i en långvarig, förlamande sorg. Hennes enda glädje var de brev som hon fick från sin bästa vän, och dem hon skrev till henne. Tanken att skaffa sig en ny bästa vän var utesluten för henne. Trots det började en annan av de svarta flickorna definiera henne som sin bästa vän efter en tid. Och två vita flickor var tvungna att bryta sin vänskap när den enas mor upptäckte deras allians; hon motsatte sig i allra högsta grad den andra flickans obstinata uppförande gentemot vuxna, lärare och ungdomsledare och också mot sina egna föräldrar. Den här flickan bröt mot vuxenregler genom ett mer systematiskt motstånd än någon av de andra flickorna. Med det representerade hon symboliskt alla flickornas orientering uppåt i åldrarna, mot vad de uppfattade som unga kvinnors självständigare liv; de behövde inte gå i skolan eller komma hem på bestämda tider på kvällarna, vilket strukturerade en stor del av flickornas vardagsliv.

Att hålla tyst om hemligheter och ha kul

De flesta bästa vännerna var lika gamla, eller också var det bara ett år mellan dem. Deras intresse för vad äldre tonårsflickor och unga kvinnor sysslade med utforskades för det mesta i den bekväma avskildheten i den enas sovrum — den privata sfären med andra ord — genom experimenterande med make up, frisyrrer och kläder. Att pröva storasystrars högklackade skor medan man rökte cigaretter och puerilt härmade äldre tonårsflickors hållning, gester och sätt att tala som var format av deras större vana vid sexualitet, var en slags utforskning av hur det kunde kännas att vara några år äldre. Bästa vänner kunde tillbringa hela dagar under helger och skollov och också långa kvällar för sig själva på det sättet, medan de pratade och fnissade. De spelade ofta skivor antingen som bakgrundsmusik eller som dansmusik. De kallade sin dansstil för "skanking" för att beteckna den svarta dans (som både svarta och vita flickor dansade) till reggae medan de sjöng med och samtidigt höll uppsikt över hur de tog sig ut i en spegel. Och om ingen annan var hemma skruvade de upp volymen och gav sig hän i den höga, bulande reggaen tills de nådde ett tillstånd av euforisk uppsluppenhet. McRobbie (1984: 134) har analyserat fantasi och dagdrömmeri som dans ger upphov till hos kvinnor och flickor som en del av deras motstånd. Det var definitivt så för flickorna i den etniskt blandade gruppen: de var inbegripna i en oppositionell verksamhet mot sina föräldrar när de prövade hur långt de kunde gå utan att deras häftiga dansande och öronbedövande musik skulle upptäckas. De hoppades lite ambivalent att de skulle bli upptäckta och var samtidigt rädda för hur de vuxna skulle reagera. Men det är också klagande att betrakta sådana upptåg som sätt att upptäcka världen på tillsammans; flickorna var

Också dessa "Skinhead birds" är mycket lika varandra, och den ena är lite större än den andra. En fjortonårig vit flicka ritade av sig och sin bästa vän så här, men hon var mycket noga med att påpeka att de båda — i motsats till en del skinheads — umgicks med utlänningar. Se också hennes egen text ur en uppsats som hon skrev till författaren.

på jakt efter nya upplevelser när de dansade så här, upplevelser som hade att göra med det faktum att de höll på att växa upp till unga kvinnor. Deras samtal avslöjade att den här typen av dans ofta var en förberedelse (som kanske aldrig förverkligades) för att dansa med pojkar på diskotek och fester. Så flickornas fantasier handlade mycket om hur de kunde tänkas te sig för en viss pojke och hur det kunde kännas att dansa med honom.

Med en betoning på hur den kommersiella tonårsmarknaden påverkar flickor har upptåg som de här kallats för "flickrums-kultur" (McRobbie och Garber 1982:213). Dessa flickor var dock inte hänvisade till sina rum; tvärtom var de framträdande och synliga aktörer ute på gathörnet, på skolgården och naturligtvis på flickklubben, fullt upptagna med att utforska livet också där, för att nämna tre offentliga arenor som var viktiga för dem.

Utforskandet av äldre tonårsflickors frihet

— de kunde röra sig över större geografiska områden, gå på ännu mer spännande fester än dem som flickorna gick på, och ha pojk-vänner hela tiden verkade det som — kan med fördel relateras till en annan fråga som har att göra med ålder; det faktum att yngre syskon och andra som var yngre än dem själva tråkade ut flickorna. Att uppföra sig "som en tioåring" ("like a ten-year-old") var en grov blunder och uttrycket användes som en förolämpning bland flickorna. Och återigen, trots att flickorna i gruppen var mellan 13 och 16 år gamla var det en avgörande skillnad i fysisk mognad mellan de yngsta och de äldsta flickorna — och bästa vänner var lika gamla eller nästan lika gamla. Att de dessutom var lika varandra till utseendet, hade samma ungdomsstilar och ibland bytte till en annan när de gick från en gammal bästa vän till en ny som hade just den ungdomsstilen, är också centralt när man analyserar bästa vänskaper. De flesta flic-

korna i gruppen var Rebels, det var den enda stil som både svarta och vita flickor hade. Den innebar ett öppet ställningstagande för etnisk blandning. Rebels tyckte om reggae och klädde sig i veckade kjolar och knytblusar (som var billiga kopior av moderna märkeskläder). Ett svart och ett vitt bästa vänpar var Rebels. Och två vita bästa vänner kallade sig själva för Rudies eller Rude girls, vilket betydde att de var en slags Skinheads, men utan att vara rasister eftersom de tyckte om svarta och reggae, förklarade de, och i motsats till Skinheads klädde sig propert i strykfria skjortor, jeansjackor och loafers och dessutom hade längre hår än Skinheads. Ett annat bästa vänpar, ett svart, hade tagit upp Soulheadstilen; de klädde sig enklare i jeans eller andra byxor och lyssnade på reggae, soul och lovers' rock (svart musik, med andra ord). Förutom det faktum att bästa vänner alltid hade samma ungdomsstil anammade flickorna i denna etniskt blandade grupp stilar som antingen var aktivt för etnisk jämställdhet eller etniskt markerade, men utan en fientlig attityd i förhållande till andra etniska grupper.

Om dessa bästa vänner var påfallande lika till utseendet — det var tydligt att de strävade efter att se ut som tvillingar — så fanns det ändå en viss komplementaritet i deras relation. Den ena flickan var oftast lite större än den andra, det var också hon som var dristigare i deras gemensamma utforskningar av världen under offentliga händelser tillsammans med de andra flickorna som "att stöta på killar" ("chattin' up the boys") på gathörnet en lördagskväll, sniffa klister på en mörk bakgata eller bli bjuden på konsert eller fest av två pojkar. Hon behövde sin bästa vän för att våga ge sig ut på sådana eskapader, men också i lugnare situationer som när bara de två drack te hemma i köket hos en av dem. Den blygare flickan fick följa med på spännande upptåg som att gå på diskotek och nöjespark, upptåg som hon förmodligen

inte skulle haft tillträde till utan sin bästa vän, som i sin tur gavs tillfälle att visa upp sig. Eftersom bästa vänskaper, i likhet med alla vänskaper, och många andra sociala relationer, utvecklas genom reciprocitet, så innehöll de här flickornas bästa vänskaper ett ömsesidigt utbyte av uppskattning. Och den mer utåtriktade flickan kände igen sig i sin bästa väns tillbakadragenhet, hon hade också varit rätt blyg en gång i tiden men kommit över det. Paine (1974) menar att vänner speglar sig i varandra — vilket är speciellt relevant när det gäller unga tonårsflickor som är bästa vänner. De förstår varandra, som Paine säger, och bekräftar varandra både genom att lägga sig vinn om att andra ska se att de ser likadana ut så långt det är möjligt, och genom att dela hemligheter. De hade oftast att göra med tilldragelser som att röka "ganja" (marijuana) eller med pojkar som flickorna var förtjusta i men för det mesta inte tillsammans med, vilket ledde till känslor av obehag omväxlande med upprymdhet och som man behövde prata om gång efter annan. Simmel (1964:330—331) påpekar att hemligheter har en förmåga att utestänga andra genom att skapa en egen värld för dem som känner till dem, vilket helt klart är tillämpligt på flickorna, men också hans kommentar om att hemligheter brukar vara negativa i etisk bemärkelse på något sätt. Detta, fortsätter han, är dock ett förnekande av föreställningen att människor inte vill framstå som dåliga. Flickorna strävade efter att framstå som "dåliga" inför varandra, i den bemärkelsen att de gjorde motstånd mot vuxenregler, men absolut inte mot bästa vänskapernas moraliska koder, som jag angav ovan. Men flickorna tillbringade också mycket tid med att trösta varandra när de hade problem, som konflikter med mödrar eller syskon och incidenter i skolan när de tyckte att de hade blivit orättvist behandlade av lärare.

Berger och Kellner (1964) har analyserat

en annan typ av dyad, den äktenskapliga, och hävdar att sådana par skapar ett gemensamt synsätt på världen genom sina samtal och samtidigt håller relationen vid liv. Detta gällde i allra högsta grad bästa vänskaperna bland flickorna (Wulff *ibid.* och se not 2), samtal var viktiga men också vissa aktiviteter som att titta i skyltfönster, gå på bio, och "skolka" ("bunking") från skolan. I stort sett; ha roligt, eller ännu hellre "vara dum med" ("being stupid with") vilket egentligen inträffade ganska sällan och då innebar att bli berusad (på cider och vodka), "hög" ("stoned) av ganja eller ("high") av klister, eller ge sig ut på upptåg som att försöka få yngre manliga lärare generade genom att skrika obsceniteter åt dem på skolgården. Men flickorna återkom hela tiden till betydelsen av tillit och tröst i bästa vänskaper; en bästa vän är "någon man har mycket gemensamt med, som man kan prata med om problem, och som man kan lita på", "hon är hjälpsam och snäll, vi träffas jättemycket, pratar bara med varandra om hemligheter", "det är någon som kan förstå komplikationer och hjälpa till när man behöver dem", "om man har en bästa vän så är man aldrig ensam, inte egentligen", och det är således "någon man kan prata med, berätta hemligheter för och allt det där och man vet att hon inte kommer att berätta dem för någon annan".

Det var en systematisk betoning på deras samtal, en bästa vän är "någon man kan prata med", framför allt. Och det var i avskildheten hemma hos en av dem som de allra viktigaste samtalen mellan bästa vänner utspelade sig. Jag la märke till hur ojämlikheter, speciellt om den ena flickan var märkbart mer utåtriktad än den andra när de umgicks med de andra flickorna i gruppen, tonades ner när bästa vänner var för sig själva hemma. Där blev de mer jämnspelda och turades om att prata och lyssna på varandra. Så detta var uppenbarligen bästa vänskaper-

nas kärna; genom att hålla ihop på det här sättet uteslöt de andra människor och kom för det mesta varandra mycket nära (även om graden av närhet kunde variera över tid mellan två bästa vänner liksom mellan olika bästa vänpar) och blev också beroende av varandra. Bästa vänskapen var alltså återigen ytterst betydelsefull för flickorna, och ändå måste jag lägga till att den allra viktigaste personen för dessa unga tonårsflickor inte var en bästa vän, inte heller — vilket vi skulle kunna tro vid det här laget — någon särskild pojke, utan fortfarande pålitliga, allvetande mamma ("Mum").

Det fanns även vuxna band som förenade några av bästa vännerna. En av de vita flickorna vars mor bodde i en annan stad, tillbringade så mycket tid hon kunde hemma hos sin bästa vän, tacksam för att hennes mor ställde upp som ställföreträdande mor. Det är i och för sig troligt att länken hade gjorts upp i förväg, eftersom de två mödrarna var vänner. Två andra bästa vänner hade båda en fallenhet för att teckna, och två av de svarta vännerna var båda av jamaicanskt ursprung.

De svarta bästa vännerna, både de av västindisk och de av västafrikansk härkomst, kallade varandra för "kusin" ("cousin"), vilket de hade lärt sig hemma där släktingar som deras föräldrar stod nära kallades för "kusin" även om de rent tekniskt egentligen var sysslingar, moster/morbror eller faster/farbror. Två av de svarta flickorna i gruppen var faktiskt riktiga kusiner, men just de var inte bästa vänner, de var heller inte alls lika till utseendet. Det hände att vita bästa vänner använde termen "kusin" när de uttryckte tillgivenhet för sin bästa vän, som ett sätt att visa att de umgicks i en etniskt blandad grupp flickor.

Släktskap och vänskap

Detta leder oss in på en klassisk antropologisk domän: studier av släktskap. I dessa ses

släktskapsrelationer som tillskrivna, människor föds in i dem eller får dem automatiskt under sitt liv (utom när det gäller ingifta), medan vänskap är förvärvat. En av de grundläggande principerna för detta är att människor är antingen släktingar eller vänner; en jämställd kombination av båda typerna av länkar existerar inte, eftersom människor som definierar varandra som släktingar (vilket kan göras på många olika sätt) framför allt strukturerar sin relation runt det. Ändå tycker jag att vi har mycket att lära av Paines (1974:137) tanke om att människor som är släkt faktiskt kan bete sig som om de vore vänner. Jag skulle tro att vi alla tycker bättre om somliga släktingar än andra, och kan t.o.m. som unga tonårsflickor ha haft bästa vänrelationer med jämnåriga kusiner eller syslingar.

Det finns dock en viktig skillnad mellan släktskap och vänskap som man inte ska glömma bort, och det är det faktum att släktskap är varaktigt medan vänskap kan brytas. Människor kan ha släktingar som de aldrig har träffat, kanske inte ens känner till, eller inte längre träffar — och de är fortfarande släkt — men vänner som blir osams och slutar träffas slutar också att vara vänner.

Moderna flickor och bästa vänskaper

Vilken var då den kulturella innebörden av bästa vänskaperna i den etniskt blandade gruppen flickor i södra London? Var de här flickorna mer självständiga och hade de mer självförtroende än deras mödrar hade när de var i deras ålder? Ja, förmodligen, men det var inte så väldigt stor skillnad egentligen. Eftersom flickornas obligatoriska skolgång var längre än deras mödrars (och deras fäders) hade de en frihet som de ändå inte tyckte att de hade tillräckligt av. Ungefär lika många av bästa vännerna i gruppen ville gifta sig och skaffa barn, gifta sig men inte

skaffa barn, vara ensamstående mor eller vara ensamstående utan barn. De planerade inte att gå någon yrkesutbildning först och sedan skaffa sig familj. Men de föreställde sig att de skulle ha arbeten som barnflicka, hårfri-sörska, sjuksköterska, dansare, modedesigner och flygvärdinna. De tycktes inte vara medvetna om att ett arbete inte bara kan innehålla möjligheter till ett glamoröst liv utan också leda till ekonomisk självständighet för kvinnor, ett tillstånd som i sin tur ofta betraktas som en förutsättning för mer jämställda relationer mellan makar. Detta resonemang torde ändå ha framstått som övermaga för de (fem) flickor som försörjdes av sina ensamstående mödrar.

För att sammanfatta bästa vänskapens kulturella innebörd i den här etniskt blandade gruppen tonårsflickor är det tydligt att de två viktigaste kännetecknen var förtroendet och det gemensamma utforskandet av tillvaron. Men flickorna var begränsade i sina bästa vänrelationer genom sin ålder, sitt genus, sin klasstillhörighet och i någon mån av sin etnicitet, eftersom bästa vänner måste "ha mycket gemensamt", vara så lika som möjligt och enligt Paine (1974) speglas i varandra och bekräfta varandra. De bygger upp ett gemensamt perspektiv på tillvaron framför allt genom samtal men också genom spännande händelser som helst utspelar sig tillsammans med pojkar.

Bortsett från dessa begränsningar i valen av bästa vänner var de på det hela taget inom sitt "personliga utrymme" (Allan 1989:34, efter Deem 1982) fria att välja flickor som de råkade träffa på och fick tillfälle att tala med, flickor som idealt inte hade någon bästa vän redan, flickor som tyckte om samma ungdomsstil, musik, kläder och flickor som deras föräldrar godkände.

De här flickornas bästa vänskaper hjälpte dem att utforska och uppskatta livet under deras övergång från mor—dotter till man—hustru och mor—barn dyader. Och jag tror

de var viktiga för flickornas utveckling mot tänkande och handlande varelser som strävar efter en viss självständighet, men också som träning i nära relationer, vilket de kommer att få användning av senare i synnerhet i den ömsesidiga glädje och styrka som kvinnors bästa vänskaper ger.

Noter

- ¹ Artikeln är en delvis omarbetad översättning av ett paper "Best Friends: Girls as Confidantes and Explorers" som jag skrev för konferensen "Alice in Wonderland": First International Conference on Girls and Girlhood" som hölls i Amsterdam 16—19 juni 1992.
- ² Med utgångspunkt i sin studie av arton 11—12-åriga (huvudsakligen medelklass) flickor från Helsingfors, argumenterar Aapola (1992a, 1992b) för att flickor nuförtiden tenderar att ha många vänner snarare än en bästa vän. Detta passar in i det postmoderna samhället där människor behöver fungera socialt i separata, fragmenterade sammanhang. Det var säkert fallet när det gällde de flickorna, men det fanns också bästa vän-länkar bland dem och det är troligt att idén om bästa vänskap kan vara mer central i sociala och etniska sammanhang där man lever under ett starkare tryck utifrån, liksom att somliga samhällen är mer postmoderna än andra.
- ³ Det följande resonemanget är en utveckling av Wulff (1988). Jag har lagt till data från deltagande observation av flickorna och intervjuer med dem.
- ⁴ Föräldrarnas yrken, eller snarare fädernas, är naturligtvis på många sätt ett otillräckligt mått på människors upplevelse av klasstillhörighet, eftersom den ofta påverkas av erfarenheter av någon social rörlighet uppåt eller neråt i föräldra- eller far/morföräldragenerationen. Invandrare som har flyttat från ett land till ett annat brukar också vara med om någon typ av social rörlighet.

Litteratur

- Aapola, Sinikka, 1992a. "Best Friend" or Many Friends — New Patterns in Young Girls' Friendships. Paper för konferensen "Alice in Wonderland": First International Conference on Girls and Girlhood, Amsterdam 16—19 juni 1992.
- Aapola, Sinikka, 1992b. "Självständighet, närhet, mångsidighet: ideal i Helsingforsflickors vänskapskultur." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 2:15—26.
- Allan, Graham, 1989. *Friendship: Developing a Sociological Perspective*. Boulder: Westview.
- Berger, Peter & Kellner, Hansfried, 1964. "Marriage and the Construction of Reality: An Exercise in the Microsociology of Knowledge." I: *Diogenes*, 46: 1—24.
- Dahlgren, Anita, 1977. *Två världar: Om skillnader mellan unga kvinnors och unga mäns verklighetssyn*. Lund: Gleerups.
- Du Bois, Cora, 1974. "The Gratuitous Act: an Introduction to the Comparative Study of Friendship Patterns." I: E. Leyton (ed.), *The Compact: Selected Dimensions of Friendship*. Newfoundland Social and Economic Papers No. 3. Institute of Social and Economic Research. Memorial University of Newfoundland: Toronto University Press.
- Hannerz, Ulf, 1992. *Cultural Complexity: Studies in the Social Organization of Meaning*. New York: Columbia University Press.
- Jerome, Dorothy, 1984. "Good Company: the Sociological Implications of Friendship." *Sociological Review*, 32:696—718.
- McCall, George J. (ed.), 1970. *Social Relationships*. Chicago: Aldine.
- McRobbie, Angela & Garber, Jenny, (1975) 1982. "Girls and Subcultures: An Exploration." I: S. Hall & T. Jefferson (eds.), *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-war Britain*. London: Hutchinson.
- McRobbie, Angela, 1984. "Dance and Social Fantasy." I: A. McRobbie & M. Nava (eds.), *Gender and Generation*. London: MacMillan.
- Paine, Robert, 1974. "An Exploratory Analysis in 'Middle-Class' Culture." I: E. Leyton (ed.), *The Compact: Selected Dimensions of Friendship*. Newfoundland Social and Economic Papers No. 3. Institute of Social and Economic Research. Memorial University of Newfoundland: University of Toronto Press.
- Simmel, Georg, 1964. "Secrecy." I: K.H. Wolff (ed.), *The Sociology of Georg Simmel*. London: Free Press.
- Sørensen, Anne Scott, 1986. "Längtan efter skönhet — om flickkultur förr och nu." I: *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, 1:34—47.
- Wulff, Helena, 1988. *Twenty Girls: Growing Up, Ethnicity and Excitement in a South London Microculture*. Stockholm Studies in Social Anthropology, no. 21. Stockholm: Socialantropologiska institutionen, Stockholms Universitet.